

Viveca Lärn
En ettas dagbok

Att börja första klass är något stort i de flesta barns liv. En ny fas i tillvaron tar sin början. Plötsligt är dagen inrutad med tider att passa och uppgifter att utföra. Det är spännande att känna sig "vuxen" men det är också mycket som kan inge oro och undran. Allt det där förstår Viveca Lärn som få andra, även om hon själv aldrig gick i ettan. När hon började skolan kunde hon redan läsa och flyttades raskt upp i tvåan. Men hennes dotters skolgång har gett henne många inblickar i skolsystemet.

Berättelsen om den syskonlösa Mimmi, huvudperson i *En ettas dagbok*, är hållen i en lätt kåserande stil. Mimmi skriver själv på sin rosa skrivmaskin som hon hittat i en container. Med barnets klarsyn redogör hon för hur hon har det i skolan, hemma och med kamraterna. Det är lite nervöst att börja ettan, för den två år äldre kompisen Roberta har berättat en mängd hemska saker om både det ena och det andra. Mimmi känner sig eländig, och också mamma är skärrad den första skoldagen. Hon håller kaffet i sockerskålen, lägger morgontidningen i kylskåpet och stoppar radion i ugnen. Till slut frågar pappa: "Är du nervös på något sätt? Det är väl inte du som ska börja skolan." Men väl i skolan visar det sig att Mimmis fröken är en riktig "gullfröken".

Mimmi trivs i skolan, även om vaktmästaren är skräckinjagande och sträng. Men kanske är det mest utanpå han är arg och vresig. Till sist lyckas Mimmi bli vän med honom och får veta vad som är hans hemliga hobby. Lärn kan berätta om en vanlig, ganska grå vardag så att läsaren gång på gång lockas att skratta. Men under en glättig yta anas både allvar och vemod, och humorn går ofta i par med ett stråk av melankoli. I den realistiska skildringen utnyttjas skickligt detaljer som ger berättelsen sälta och nerv, och de många dialogerna är kvicka och slagfärdiga. Karaktärerna i Lärns böcker är ofta lite udda. Hemma hos Mimmi är tillvaron lätt kaotisk. Pappa är brevbärare och mamma jobbar på restaurang, och ingen av dem följer något gängse könsmonster. Men det finns ett stort mått av värme och omtanke hemma hos Mimmi. En helt annan typ av vuxna möter vi i Viveca Lärns *Dadlar och dromedarer* (1987). Där skildras föräldrar som sätter sina egna intressen framför barnens.

Den första boken om Mimmi var *Monstret i skåpet* (1979) som handlar om tiden i förskolan. I *Roberta Karlsson och kungen* (1983) berättar Mimmi om sitt första

sommarlov, och den lite retsamma och inte alltid så sanningsenliga Roberta, som alltid vet och kan bäst, kommer här mer i fokus. *Vi smyger på Enok* kom 1985 och belönades samma år med Astrid Lindgrenpriset. Enok är 60 år och har en skoaffär, och Roberta och Mimmi som smyger på honom har de livligaste fantasier om vad Enok egentligen har för sig. Här finns ett annat allvar än i de andra Mimmi-böckerna. Enok blir sjuk och dör, och Mimmi och Roberta ordnar en egen minnesstund för honom. *Vingmuttern, min allra bästa vän* (1986) är den femte och sista boken i serien om Mimmi. Men hon uppträder också i bilderboken *Mimmi och kexfabriken* (1988). Mimmi-böckerna kan utan tvekan betecknas som moderna klassiker. De förenar vardagskomik och allvar och ger prov på stor inlevelse i barns tankevärld. Mimmi-böckerna har också blivit TV-film.

Utöver böckerna om Mimmi har Lärn skrivit om maskrosbarnen Anders och Eddie. Det är två pojkar som lever i samhällets marginaler tillsammans med sin halvalkoholiserade pappa som kör lastbil och ofta är borta från hemmet. Eddie dyker för första gången upp som bifigur i böckerna om Mimmi för att sedan få huvudrollen i *Eddie och Maxon Jaxon* (1991). Det är första boken i serien om Eddie och den belönades 1991 med Nils Holgerssonplaketten. 12-åriga Tekla är huvudperson i tre böcker som i sin farsartade skildring av Teklas upplevelser kan leda tankarna till äldre flickböcker med slagfärdiga och lagom busiga hjältinnor, så kallade sprakfåle- eller yrhätteböcker. I *Vad händer om man vänder på Paris* (1980) reser Tekla till Paris med sin bohemiske konstnärspappa. Lika friskt fantasifulla och rika på upptåg är fortsättningarna *Killbacillen* (1981) och *Tuppenkuppen* (1982).

Lärn har huvudsakligen skrivit för mellanåldern och även gett ut flera bilderböcker. I hennes produktion märks dock en ungdomsroman *Beata och silverträden* (1981) om en ung spinneriarbeterska, Beata. Hon har växt upp vid havet men när hennes far dör måste hon börja arbeta på spinneriet i Jonsered. Därmed förändras hennes tillvaro drastiskt. På spinneriet anvisas hon delad säng i ett rum där sex personer får samsas. I denna roman finns ett uttalat socialt perspektiv, och Lärn lyfter med skärpa fram klassmotsättningarna i ett industrisamhälle vid sekelskiftet 1900. Oftast beskrivs samhället i Lärns böcker utifrån de lägre klassernas horisont. Många kvinnor i hennes böcker arbetar till exempel i lågstatusyrken.

Viveca Lärn, född 1944, gav först ut sina böcker under flicknamnet Sundvall. Hon är utbildad journalist med många års erfarenhet från tidningsvärlden. Under 1960-talet

arbetade hon på *Göteborgs-Posten* och *Göteborgs-Tidningen*. På 1970-talet var hon anställd på *Aftonbladet* och kom 1980 till Sveriges Television, där hon var verksam fram till 1983. Hon har också skrivit vistexter för musikgruppen KAL och tradjazzbandet Mystos Hot Lips med vilka hon även har uppträtt. Författare på heltid har hon varit sedan 1982. Debutboken *Stoppa pressarna* (1975) berättar om en sextonårig flicka som pryar på en dagstidning. Lärn har här kunnat dra nytta av sina egna erfarenheter som journalist. Totalt har det blivit ett 40-tal böcker, däribland även ett stort antal romaner för vuxna. Flera av vuxenböckerna har utgjort underlag för den kända TV-serien *Saltön*, dramatiserad av Carin Mannheimer. Viveca Lärn har även skrivit sångtexter samt drama för radio och TV.

Lena Kåreland